

פתיח התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 152

ראה תש"ע

"והכנעני אז בארץ" (יד א)

ארץ ישראל יש לה ב' בחינות: לפעמים היא נקראת ארץ כנען ולפעמים ארץ סתם. כשיש מחלוקת היא נקראת ארץ כנען, בחינת "כאן עניי", כמ"ש רז"ל (פסחים נ). על פסוק "ולא יהיה כנעני - אין כאן עני, נמצא שכנען היא בחינת "כאן עניי", וזה על ידי מחלוקת, כי מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות. וזהו בחינת ויהי ריב וגו' "והכנעני אז בארץ", שע"י הריב והמחלוקת - עי"ז והכנעני וגו', כי אז נקראת בחינת ארץ כנען, אבל כשיש שלום, אזי היא נקראת בחינת ארץ סתם - ואזי היא בחינת "ארץ נתנה יבולה" (תהלים סז) שנותנת כחותיה לכל יבול הארץ. (ליקוטי מוהר"ן דף כק ע"ב).

אמרו ב"מרגניתא דרבי מאיר" - מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות. לכן תקנו בנסחאות הספרדים לומר בסיום ברכת המזון: "הרחמן הוא יפרנסנו בכבוד, בהתר, בנחת. הרחמן הוא יתן שלום בינינו. שעל ידי השלום יפרנסנו בכבוד (ילקוט מעם לועז שופטים ט, נז אות קמג).

"כל אשר לו סנפיר וקשקשת תאכלו" (יד ט)

בספר "עבודת אפרים" כותב: ומה נעימים דברי הגאון משימלוי ז"ל הי"ד, בהקדמת ספרו שו"ת לחם שלמה (יו"ד אות ח') שכתב: בחולין (ס"ו): פריך ולכתוב רחמנא קשקשת ולא לכתוב סנפיר, אמר רבי אבהו וכן תנא דבי רבי ישמעאל יגדיל תורה ויאדיר. (אכן זה מיותר, אלא נכתבה המילה הזאת כדי להגדיל את התורה). ויש להבין למה רמזה התורה ענין "יגדיל תורה" בדגים. ונ"ל על פי מה שכתב בספר מגלה עמוקות (ס"פ וילך) דמצוה ראשונה בתורה היא פריה ורביה, ומצוה אחרונה היא: "כתבו לכם את השירה הזאת", דהיינו מצות כתיבת ספר תורה. ונעוץ סופה בתחילתה, שכל אחד מישראל יכתוב ספר תורה ויפריה וירבה בתורה. וז"ש רבא בשבת (ל"א). שלעתיד לבוא שואלך את האדם, נשאת ונתת באמונה, עסקת בפריה ורביה, הכל על התורה קאמר. עכד"ק. ועל כן רמזה התורה בענין דגים יגדיל תורה ויאדיר, כמו דגים שפרים ורבים מאד, כן הוא בתורה צריך האדם להגדיל תורה ויפריה וירבה בתורה להוליד חידושים רבים. ע"כ דבריו. ודפח"ח.

"עשר תעשר" (יד כב)

עשר בשביל שתתעשר

מעשה בשני שכנים שנתעשרו: מעשה שהיה בראובן ושמעון שהיו שכנים ובתחילתם לא היו עשירים ואח"כ

נתעשרו וסיבת עשרם היה לכל אחד סיבה בפני עצמו. והוא, כי ראובן שמע מהחכם שהיה דורש מאמר הגמרא "אוקירו לנשייכו כי היכי דתתערתו", והאמין בכל לבו שאם הבעל מכבד את אשתו ומוקיר אותה במלבושים טובים ותכשיטין יקרים יהיה מסוגל שיתעשר. ובאמונתו בדבר זה בכל לבו, דחק עצמו ועשה לה מלבושים נאים ותכשיטין והיה מכבדה ומיקרה תמיד והצליח בזה שהועילה לו סגולה זו להתעשר עושר גדול. ושמעון שכנו, סיבת עושרו היה כך, ששמע מאותו חכם עצמו שהיה דורש מאמר הגמרא "עשר תעשר - עשר בשביל שתתעשר" דהפרשת המעשר מן נכסיו של אדם מסוגלת לעושר והוא האמין בדבר זה באמונה שלימה והלך והוציא מעשר לצדקה מכל נכסיו ואח"כ היה מפריש מעשר מן הריח וגם הוא נתעשר בעושר גדול.

אמנם בראותו שראובן שכנו ג"כ נתעשר, ולא ראהו שנותן צדקה, תמה על זה. מאחר שבתחלה לא היה עשיר, איך נתעשר פתאום בעושר גדול, אע"פ שלא עשה אותה הסגולה של המעשר שעשה הוא. וישאלהו, ויאמר לו: הגידה נא לי מאיזה סיבה נתעשרת כי אנשים אחרים אנחנו, ואין לך להקפיד אם תגיד לי הדבר הזה באמיתות. ויגד לו ראובן הסיבה איך הוא שמע מהרב פלוני שהיה דורש מאמר אוקירו לנשייכו כדי שתתעשרו. והאמנתי בזה ודחקתי עצמי ועשיתי לאשתי מלבושים טובים ותכשיטין יקרים ועשיתי לה כבוד ויקר ובה נתעשרתי על ידי סגולה זו. ויצטער שמעון בלבו, ויאמר הלואי שאני הייתי שומע סגולה זו מפי החכם, והייתי מקיים אותה והיה לי על ידה עושר, יען כי המעות אשר הייתי מוציא מכיסי בעבור מלבושים ותכשיטים, לא היו מגיעים רביע הסך של המעשר שהוצאתי מכיסי. ועוד, הוצאות אלו היה לי הנאה מהם, כי כשאני רואה אשתי לובשת מלבושים נאים ותכשיטין יקרים אני ג"כ נהנה מן ראייתה וכל זה הוא עודנו ברשותי. משא"כ מעות שהוצאתי לצדקה בעבור המעשר אני לא נהניתי מאותם המעות אלא העניינים נהנו מהם וגם אותם המעות יצאו מתחת ידי ומרשותי והיה מתרעם בלבו על החכם למה לא דרש שתי הסגולות ביחד כדי שאני ג"כ הייתי עושה סגולה זו של תכשיטין ויקר לאשתי כאשר עשה ראובן והייתי מתעשר עי"ז. וילך שמעון אצל אותו החכם ויאמר לו אדוני ברוך אתה לה' אשר על ידך היה לי עושר שכך וכך שמעתי ממך בסגולה של המעשר ועשיתיה וקיימתיה ואתעשר. אך עתה ידעתי שיש בידך סגולה אחרת לעושר, והיא של "אוקירו לנשייכו" שדרשת אותה לפני ראובן השכן שלי וקיים אותה ונתעשר. ולמה לא דרשת את שתי הסגולות אלו ביחד, שאז

אם כן, אומרת התורה, תפתח את ידך. ועל ידי זה אותה מצוה קדמא ואזלא לפניך לעולם הבא.

"כי פתח תפתח את ידך" (טו ח)

בספר "שלשלת קאמארנא" מובא מעשה: ביום חורף אחד, קר מאד, כשבדרכים היה שלג רב, וחסידיים בעלי פדיונות לא באו אז לקאמארנא, ישבתי בבית רבינו ולמדתי יחד עם בנו **רבי שלמה הי"ד**. הרבנית היתה חולה והרופא רשם רפואה שעלתה הרבה ממון, שלא היה אותה שעה בידי רבינו. הלכתי לביתי, לקחתי מאבי כסף לקנות את הרפואה. כשחזרתי עם הכסף, שנועד היה גם לרפואה וגם לצרכי הבית של רבינו, לקח רבינו ממני את כל הכסף ושלחו לפני נצרך. כשתמהו בני ביתו של רבינו על המעשה הזה, הסביר להם במאמר חז"ל טוב שברופאים לגיהנום (קדושין פב.), שפירושו כך הוא: "טוב - אם לחולה נעשה טוב ותולים את הטוב ברופאים, יורדים לגיהנום, שהרי הנשען על הרופאים כופר חלילה בהשגחה פרטית. האמת היא שלא הרפואה מועילה, אלא צדקה תציל ממחלה. וכך עשיתי".

פעם נשאל רבינו: מפני מה הוא מכלכל על שולחנו הרבה אנשים, שכידוע, הם שונאים אותו? והשיב רבינו: היא הנותנת מצות הצדקה חשיבותה מרובה כשמקיימים אותה באנשים המוחזקים לשונאים. וכי רבותא היא לתמוך בידידים ואוהבים, במתן צדקה להם יש אולי הרבה פניות, שהנותן צדקה לאוהבו גורם נחת רוח לעצמו. אולם הנותן ממנו או מזונותיו לשונאו, מתכוון לשם שמים ממש, וזוהי צדקה לאמיתה".

"נתן נתן לו ולא ירא לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך" (טו י)

בספר "תכלת מרדכי" כותב הרב מרדכי דרוקר זצ"ל: בדרך כלל, המילה "נתון" כתובה בתורה בלי וי. וכאן הוסיפה התורה וי, ללמדנו את מה שכתוב בגמרא במסכת בבא בתרא דף ט. הנותן פרוטה לפני מתברך בשש ברכות, והמפייסו בדברים מתברך בי"א ברכות. דהיינו, אם אתה "נתן", אז תתברך ב-ו' הנוספת, - שש ברכות.

אבל מוסיפה התורה ואומרת אם גם תדבר איתו, ותנחם אותו, אז תתברך בעוד י"א ברכות כמנין גימטריה של "הזה". דהיינו, ה-ו' ברכות, ועוד י"א ברכות בעד הדיבורים. וזה רמז בפסוק כי בגלל הדבר, היינו הדיבור, "הזה" יברכך ה' אלוקיך.

הייתי מקיים סגולה זו של אוקירו לנשייכו והייתי מתעשר ולא הייתי נצרך לסגולה של המעשר.

ויען החכם ויאמר, כבר דוד מלך ישראל ע"ה נתן לך תשובה נצחת על שאלתך זאת, והביא לו ספר תהלים ויראהו פסוק זה: "אל תירא כי יעשיר איש כי ירבה כבוד ביתו. כי לא במותו יקח הכל לא ירד אחריו כבודו". והכוונה, בית - זו אשה, שנקראת "בית" והמכבדה, זוכה לעושר כאשר עשה שכן שלך והצלחה. ואתה שעשית סגולה של המעשר והצלחת אל תקנא בזה כי תאמר הלוואי שאני ג"כ הייתי עושה סגולה זו של האשה והייתי מתעשר ולא הייתי נצרך לעשות סגולה של המעשר. ולזה אמר: "אל תירא כי יעשיר איש" מפני "כי ירבה כבוד ביתו" - זו אשתו, אשר כבודה היה לו סיבה להתעשר ממנו. בזה אל תתקנא, כי באמת שלך גדול משלו ודיך עדיף, יען שאע"פ דהוצאות שהוציא בעבור יקר אשתו הם עודם ברשותו ונהנה מהם, אין זו הנאה תמידית, "כי לא במותו יקח הכל", ומה שהוא מתכבד עתה בכבוד אשתו שעושה לה שמגיע הכבוד גם אליו הנה הכבוד הזה, "לא ירד אחריו" ומה נחשבת הנאה זו שאינה תמידית. משא"כ סגולת המעשר מלבד העושר שזכה אליו בעוה"ז בעבור המעשר, הנה הוא לוקח שכר נצחי בעוה"ב על המעשר דמצוה גדולה עבד, ולא יהיה עושר שלו בעוה"ז, שכר מצוה של המעשר, אלא לוקח שכר נצחי גדול בעוה"ב עבור מצות המעשר שעשה. והרי הפרש גדול שאין לו ערך יש בינך לבין השכן שלך.

"כי פתח תפתח את ידך" (טו ח)

על המילים "תפתח את ידך" טעמי המקרא הם: "קדמא" ו"אזלא".

כותב בספר "טל השמים" לפרש זאת על פי מה שאמרו חז"ל (שבת דף קד) ג' ד' - גמול דלים, דהיינו אותיות ג' וד' רומזות שעלינו לגמול חסד עם הנזקקים.

שואלת הגמרא, מדוע גבה של הג' כפוף, וגם רגלה מושטת קדימה כאילו היא רודפת אחרי ה-ד', ומסבירה הגמרא, שאכן, כך דרכו של גומל דלים, הוא לא מחכה שיבואו לבקש עזרה, אלא הולך לחפש מי זקוק לעזרה.

וזה, אומר ה"טל השמים", רמזו בטעמי המקרא שלפנינו. "תפתח את ידך", אבל באיזה אופן? באופן של קדמא ואזלא. שתרוץ אתה אחריו.

עוד מסביר ה"טל השמים" על פי מה שאמרו חז"ל במסכת ע"ז דף ה' ע"א. כל העושה מצוה בעולם הזה, מקדמתו והולכת לפניו בעולם הבא שנאמר והלך לפניך צדקך.

